

EL MAESTRAT FILMAT. L'ARXIU CONSCIENT.

La recuperació d'un vast conjunt de materials fílmics domèstics provinents de les terres altes del Maestrat, ens confirma que la pulsó documental arrela en el més profund de la condició humana. La possibilitat de generar imatges en moviment per a capturar el seu món, va coratjar a persones d'àmbits rurals molt diversos a adquirir equips d'avançada tecnologia per a l'època, per a crear les seves pròpies imatges. Persones sobre les quals encara pot pesar un prejudici urbanita de manca d'habilitat tècnica i/o sensibilitat. Un conjunt d'imatges que ens assalten amb l'objectiu de sacsejar la memòria i renovar la mirada envers un territori en parença eixut i aspre, desconnectat dels grans nuclis urbans costaners.

Les imatges domèstiques són importants per a nosaltres, encara que sovint ens costa explicar les raons amb tots els matisos. En elles es depositen els fils per a construir relats, sentiments, afectes i identitats. Una mena de "núvol" analògic que ens serveix de rebost i percussor dels records. Un lloc des del qual pensar-se i representar-se per a construir una genealogia pròpia, formant part de la cultura material que ens connecta amb el passat. Per aquestes raons, tenen el poder per a construir imaginaris i donar forma a allò que hem anomenat memòria visual. "Les imatges cremen", ens insisteix la veu del narrador del lloc web interactiu què és la base d'este projecte. Cremen perquè afecten el present, ens recorden que el temps que vivim és només una possibilitat d'entre altres que hem construït des del passat, i alhora cremen perquè ajuden a clelllar la simplificació i naturalització d'un ordre visual homogeni com l'únic possible. La popularització recent del consum visual mitjançant plataformes audiovisuals i xarxes socials travessats per la cultura de la immediatesa i l'acumulació de propostes, paradoxalment no fan sinó aprofundir alguns punts problemàtics. Dues idees sobrevolen el règim visual dominant: poca varietat temàtica i una desconsideració flagrant cap a la diversitat del territori que habitem.

Malgrat estes consideracions, vivim un temps on tot allò relacionat amb la tradició popular, de vegades, ha de conuiu amb l'estigma d'una interpretació vinculada a posicions reaccionàries. Al contrari, a la recuperació de l'arxiu domèstic junt amb el treball de reconstrucció i narració hi és també latent un gest de resistència y transformació política. La interpretació conservadora enfosqueix el fet fonamental de que la idea d'allò popular i tradicional ha d'entendre's de forma

dialèctica, és a dir, l'hem de valorar sempre en relació amb les tensions respecte a una hegemonia cultural dominant. En este sentit, les constel·lacions fragmentàries del Maestrat filmat porten la llavor d'un localisme conscient, que ens ofereix un mirall sobre les limitacions del consum audiovisual en el qual ens veiem forçats a viure.

El Maestrat filmat més que un arxiu, és un mapa per a dibuixar un camí de retorn per a (re)construir un imaginari sense el qual seria molt agosarat fer un relat de qui som. Testimonis de vides quotidianes, els seus interessos, treballs i celebracions; tan iguals però alhora tan diferents. El Maestrat filmat els ha recuperat i transformat narrativament per a contribuir a una reactivació conscient del territori, una aportació quasi activista per a recuperar sobirania visual, sense la necessitat de crear imatges noves. Este poder de l'arxiu per a conjugar l'imaginari antic, en temps present, hauria de formar part de les polítiques públiques de construcció del territori. Malauradament, els arxius públics no sempre tenen esta capacitat, sensibilitat o recursos per a ocupar-se d'esta tasca de recuperació. A més, parlem de possessions domèstiques que romanen a les llars particulars, els propietaris dels quals tendeixen a considerar irrellevant la seva projecció cap a l'exterior. Per aquestes raons, gran part d'aquestes imatges romanen ocultes sota la superfície del que entenem com a patrimoni documental. Conservar i garantir l'accés públic a investigadors, artistes i interessats així com prendre's seriosament la tasca de difondre i subministrar estes imatges per a equilibrar i fer de contrapés a un règim visual homogeneïtzador, hauria de formar part de qualsevol poder polític preocupat per la vertebració del territori. Degut a tots estos condicionants hem de celebrar i valorar intensament projectes com el Maestrat filmat, generats des d'una autonomia entusiasta i esgotadora, per a respondre a un règim visual implacable amb les seves mateixes armes. Imatges antigues per a equilibrar les imatges noves. Un arxiu generat des de la consciència del poder latent que contenen, i la importància de la seva conservació i reproducció.

El filòsof eslové Slavo Žižek en la introducció de la seva guia del cine pervers, ens diu que les imatges en moviment i la indústria cinematogràfica, funcionen com a operadores del desig, "el cinema no t'ofereix el que desitges, al contrari, t'ensenya a desitjar", sentència. En este sentit, podem entendre el treball del Maestrat filmat com una reconstrucció del desig envers un territori propi, que inclús en el cas de mai haver-se abandonat, necessita ser desxifrat, mostrat i explicat des de dins. Una invitació per a reflexionar i entendre les coordenades dels nostres desitjos cap al territori que habitem.

Museu Valencià d'Etnologia